



9

ΕΛΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ ΑΠΑΝΤΑ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΙ!

δηγήματα

«... και μόνο αυτά τὰ δηγήματα ἂν εἶχε δώσει,
... θὰ μπορούσε νὰ κερδίσει μιά ξεχωριστή θέση
στην ἑλληνική πεζογραφία μὲ τὴ δική της χαρα-
κτηριστικὴ φιλολογία...»

Μάγκος Αντίσης

Μοσκότα Ἐξοφουλάου: Γαλλία, Βαλσαράκη

ΕΛΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ ΑΠΑΝΤΑ
ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΙ!

ΕΚ



9



ΕΚ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ • ΑΘΗΝΑ • 1978

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ

ΠΡΟΣΟΧΟΙ
ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΙ!

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ἐκδόσεις Καστανιώτη
Ἀθήνα 1978

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μιά μέρα θά γυλιόει	9
Μή μὴ μὲ ξεχάσετε	17
Μιά φωνὴ στὸ μεσονύχτι	25
Ἡ Ξανθοῦλα μᾶς	31
Τὰ παρδάσημα τοῦ Δημητρουῦ	45
Μιά περτέτεια	55
Ἐξέτασεις στὰ Γυμνάσια τὸ καλοκαίρι τοῦ 1944	65
Στὴν εὐκὴ μου, παιδιὰ τῆς Γαλλίας	73
Λουλοῦδια στὴ Θυελλὰ	85
Ὅμως ὁ μπαμπὰς δὲν ἐρχόταν	93
Χιονοθύελλα στὸ Ἀγγαίο	101
Καληνύχτα μάνα!	109
Μικροὶ θεοὶ τοῦ Ἀγροῦ	117
Δέ μετανοῶνται πιά	125
Ὅμως ὁ ἐγκόσμος δια τὰ ὄρη	133
Προσοχὴ, συνάντησται!	143
«... Μὰ κάπως πῶς θαλόχωρα...»	151
Πρωτοχρονιάτικο μνημόσυνο	161
Ἐπαναπατρισμός καὶ μεγάλοι ἀγῶνες	171

• Συγγραφεὺς γιὰ τὴν ἑλληνικὴ γλώσσα
σ' ὅλο τὸν κόσμο Θ. Καστανιώτης, Ἀθήνα 1978

Διεύθυνση Συγγραφεῶς:

Ἑλλην. Ἀκαδημία

Θεσπρωτικῶς 1

ΑΘΗΝΑ Τ.Τ. 708

ΤΗΛ. 64.66.308

θηκαν μέσα. Σέ λίγο γοερές κωρυφές έβγαιναν από τό σπύρι. "Ήσαν ή μάνα, πού δεγνότανε.

Πού τό πάτε ; Θά τό πεθάνετε. Είμαι προφηματιχό... Τό ξαναθήγατε και φταξίμο δεν του βρήκατε. Είμαι προφηματιχό. Θά τό πεθάνετε. Μήν τό βασανίσετε ! Είμαι προφηματιχό, σάς λέω...

"Ολοι οι γειτόνοι άναστατωθήγαμε μέ τά λόγια τής μάνας και κλάιγαμε μέ λυγμούς. Σέ λίγο όμως άκούστηκε μία δεύτερη φωνή, νεανική. Αύτή δεν έβγαινε από τό σπύρι, αλλά έξω, από τό δρόμο, α' έλεγε ή φωνή :

— "Αδέφω, "Ελληνες ! Μήν άκούτε τή μάνα μου : "Εγω δυ άδελφούς άντάδες. Σέ λίγο καρβαίνουν να λευτερώσουν και σάς και να τά πλερώσουν και τούτοι δια μαλεμένα...

"Όσην ώρα μιλούσε τό παιδί, άκούγονταν σύγχρονα οι φωνές των Τεργιωών άγους, προσηματιχός : «Κόμ ! Κόμ ! Κόμ !» "Υστερα άκούσαμε τό μάτσο να κλάει και τήν «κλόμπα» να άπομακρύνεται...

"Ανάδθηκε ξανά ήσυχία και αγή. Σιγή τόρα άλλωστη. "Όχι και θυγύρη από άγωνία και τρέμο, αλλά διαποτισμένη από πεποίθηση και τόσωση. Κόντευε να ξεπεράσει. Δεν άπογοσταίγαμε τά λόγια του παιδιού. Και όταν άντάδα, τά λέγαμε και τά ξαναλέγαμε από μέσα μας ! "Αδέφω, "Ελληνες ! Μήν άκούτε τή μάνα μου ! Μήν στενοχωριέστε για μέσα. "Εγω δυ άδελφούς άντάδες...» — και κεί άπάνω, μας πήγε ένας γλυκός ξεκούστος ύνος.

'Αθήνα 1945

Η ΕΑΝΘΟΥΛΑ ΜΑΣ

(Χρονικό)

ΟΤΑΝ ΧΑΣΑΜΕ ΤΗΝ «ΞΑΝ-
θοῦλα» — Κοῦλα Ἀγγελῆ
ἦταν τὸ πραγματικὸ της ὄνομα καὶ Ξανθοῦλα τὸ ψευδώνυμο· μὰ ὅπου ἐργάστηκε, τόσο ἀγνωστὴ καὶ εἶχαμε καὶ
τοῦτο τὸ χαρακτηριστικὸ, τὸ ψευδώνυμό της «Ξανθοῦλα»
εἶχε πλουτιστεῖ μ' ἓνα ἀδιαχώριστο «μας». «Ὅλοι ἔτσι τὴν
ἤξεραν: ἡ «Ξανθοῦλα μας» — Ὅταν τὴν χάσαμε ἦσαν
οἱ μαῖνες μέρες τῆς Καλαθῆς. Καλοκαίρι τοῦ 1944. Τὰ
ὄραματα ἀκολοθοῦσαν ἀπανωτά. Οἱ ἀγνοοὶ Ἑλληνας βρε-
σκουνταν νύχτα-μέρα σὲ συναγερμό. Ἄς ἦσαν κα ἀνοργά-
νοι. Γιατὶ στὴν Ὀμηρία λογονόχη καὶ στοὺς «μυλό-
κους» ἄλοι ἔργασε νὰ πᾶνε, ἦσαν δὲν ἦσαν ἐκπαιτες. Ἐτσι
ἄλοι ζοῦσαν μὲ τὸ φόβο. Μόνον οἱ συνεργετες τῶν Τεγμα-
τῶν, καὶ εἶχαν Τεγματικές ταυότητες, οἱ λογῆς δοῦλογοι,
καὶ ἦσαν ἐφοδοσμενοὶ μὲ ψεύτικες ταυότητες μυστικῶ
δοστικῶ, ἡ ὄσοι ἦσαν μέλη τῆς Ἐσπῆ, τῆς Τεστωτῶ,
τῶν ἔς, τῆς Τεγμα κατασκοπείας οἱ διασπαιτες, αὐτοὶ

ὄμοι ἀπαλλάσσονταν καὶ ἀπὸ τὰ «μαζάκια» καὶ ἀπὸ θύλους τοῦς κωνόβους... Μὲ λίγα λόγια οἱ ἔργουσι διώκονταν, καὶ οἱ φουβῶλοι ἀπολαμβάνονταν, καὶ κοιμοῦνταν γαλήνησι καὶ ἀνεπὶχλή-
τοι στὰ στήθια τοῦς.

Τὰ καθυστεροῦσα βάζοντα τῆς Καλλιθέας ἀρχίλισσαν ἀπὸ τῆς «μάχης». Εἰσφώνου βάζοντε ἀρχὴ τὰ δῆλα, τὰ πολυβόλα, νὰ μακωνοντα, οἱ σφαιρίδες διασταυρῶνονταν πᾶνω ἀπ' τὸ κεφάλαι σου. Οἱ δόξιοι δδευάζον στὸ λεφτό. Οἱ κουλητῶδες ἐξαφνίζονταν. Οἱ ἀνθρῶποι κλείνονταν στὰ ὑπόγεια, ἐπὶ ἔξω στὶς γωνίες τῶν δρόμων ἀπόμενον νὰ πολεμοῦν μὲ τὰ τάγματα καὶ νὰ σκοτωνονταν μόνον οἱ ἐπιμίτες. "Ἄμα καμιά φορά γινόνταν τὴν ἄρα τῆς μάχης νὰ βαρῶσαι ἡ καμικάνα τῶν «Ἁγίων Πάτερων», οἱ ἀνθρῶποι κάτω στὰ ὑπόγεια σταυροκοπιούνταν : «Ἁγιοὶ Πάτερές μου, βοηθήστε τὰ παιδιά μας...» «Παιδιά» ἔλεγε ὁ κόσμος τοῦς ἐπιμίτες σὲ ἀντιμιστολή μὲ τὰ τάγματα, πού ὁ κόσμος τοῦς ἤξερε «Τεγμυνοστολιῶδες». Ἡ καμικάνα κείνη τὴν ἄρα ἦτανε σινυάλο. Τὴ βαρῶσαν τὰ ἀετόπουλα καὶ κληροφοροῦσαν ἔτσι τοῦς ἐπιμίτες, πὺς κατβεβαίονον Τεγμυνοὶ γὰ ἐνδοχη...

Τὴση ἦτανε τότες ἡ τρομοκρατία, πού σὲ ἄρα μάλιστα, πολλές φορές—ἡ μάχη σὺγγά βαροτοῦσε ρεῖς καὶ τέσοτες ἄρες,— τὰ παιδιά διψοῦσαν, ἦλιος, ἔσπρη, κολοκαίρι ἦτανε, ζητοῦσαν νερό νὰ πιούν, κα ἦλιος πολλοὶ ἀνθρῶποι τοῦς τὸ ἀγνιούνταν. Φροβούνταν μὴ τοῦς δοῦν οἱ τοσαῖδες νὰ τοῦς δίνουν νερό ! ἤξεσαν πὺς θὰ τὸ πρήγωναν ἀκροβιά. Ἀμασῶντανε λοιπὸν τὶς δεῶσοτες, γὰ ν' ἀποκλείσσουν κάθε ἐπιπρὴ μὲ τοῦς πολημιστές...

Στὴν Κεντρικὴ Καλλιθέα ἀκόμα δέν εἶχε γίνει μιλῶκος. Εἶχε γίνει πολλές φορές σ' ὄμο τὸ τσίγυρο. Τὶ τρέβησαν τὰ πολυβασανισμένα «Παλιὰ Σφαγεία», τὸ ἡρωϊνὸ «Σκορευτήριον», τὸ Δουροῦτι, Τὰ «Νέα Σφαγεία»... φῆμες κυκλοφοροῦσαν πὺς πλησάξει ἡ δική μας στήθα.

Ἐπιστάματα τῆς Κυριακῆς πρὸς τὴ Δευτέρα 24—25

Τουλοῦ ἐγενε ἡ ἐπίθεση τῶν Τεγμυνοστολιῶδων στοῦς ἐπιμίτες πού κοιμοῦνταν στὸ περιβόλι τῆς Σχολῆς Λατσαροῦλου. Τὰ παιδιά, δεκαεφτά ἦσαν ὀμο-ἴλια, δυό-τρία ἔσφοναν, δυὸ ἐκτελέστηκαν καὶ ἀπέξω στὸ δρόμο, ἐπα-δύο πιαστήκανε γὰ νὰ βασανιστοῦν, καὶ τὰ ὑπόλοιπα κλείστηκαν στὸ στήθια τῆς δούτῃ Ματῆανίου. Κα ἀποῦ ἀμύνθησαν πέντε ὀμο-κλήρες ἄρες βαλλόμενα ἀπ' ὄμο τὶς μεριές, ὄμο εἶχαν μείνει ζωντανά, ἀυτοκτόνησαν ἐκεὶ στὸ διαδρομῆκο μαρῶς στὴν κυρία εἰσοδο τοῦ σπιτιοῦ. Ἐνας τοσαῖς, ἄμα σπῶσαν τὴν πόρτα καὶ μπησαν, γὰ νὰ εὐχαριστήσαι τοῦς Τεγμυνοῦς, πού ἦσαν παρόντες, βοῦτηξε τὸ δύκτυλὸ του στὸ αἶμα τῶν παιδιῶν κα' ἔκαμε στὸν τοῦλο δυὸ ἀγκυλωτοῦς σταυροῦς...

Ἡ μάχη ὄποτερα συνεχίστηκε ὄς τὸ μεσημέρι στὴν ἀκατέια τῆς Καλλιθέας. Τότε εἶναι πού σκοτώθηκε κα ὁ Χάτης. Πάνω στὸ πολυβόλο του, στὴν ὀδο Δήμητρος. Πῆγε ὁ «γιομυστής» του κοντά, ἐπα μικρὸ ἀετόπουλο, μὸλις τὸν εἶδε νὰ γέρονε, προσπαθοῦσε νὰ τὸν τραβήξει ὄξω ἀπ' τὴν ὀδο Δήμητρος, γιὰτὶ ἐβῶλλετο ἀπὸ πολλές μεριές, μὰ ὁ Χάτης ἐπὶ ἔσφυγῶσε :

— Ἄρες με μένα... ἐγὼ τῶρα πᾶω, καὶ κοίταξε νὰ ῶθει κανεὶς νὰ σταθεὶ στὸ πολυβόλο.

— Αὐοτῶρι μου, τὸν ἔκλαιγε ὁ πατέρας του, ὄμο τὴν ὄρα τῆς κηβείας.

Ἄμα δέν ἀκοῦνονταν πᾶς πυροβολισμοί, ὁ κόσμος κα-ταλάβαινε πὺς οἱ ὄγτροὶ ἀποσύθησαν. Τὰ στήθια ἄνοιγαν. Οἱ ἀνθρῶποι ἐπικαινονοῦσαν. Τὰ παρσθυρόφυλλα τέτωνων δὶατάτα νὰ μπει ἦλιος. Τὰ πλάμωνα ἐσειατῶνονταν. Μὰ πῶσοι ὄμοι βαροτοῦσε τούτη ἡ σιγουνά ; Στὰ καλά κα-δοῦμενα ξανάγχιζε τὸ κακό. Πάλα χειροβομβίδες. Πάλα δα-μο. Βροδάκι ἦταν, εἶτε ἐπιστάματα, καὶ καθὼς οἱ χειρο-βομβίδες σποῦσαν διαλα σου,

«... ἂν τὸ κακό, ἔλεγε, δέν γίνεται μέσα στὴν αὐλή μου καὶ τῶρα καὶ γὰντόσο, τὶς οἶδε πᾶλα, πῶσοις καὶ πῶσοις θὰ κλάηγουμε, ἄμα φύνον καὶ μετρηθοῦμε...». Καὶ πᾶν-

τα ὁ ἀπολογισμὸς ἦτανε φοβερός. Οἱ γυμνοὶ ἔσπερνωσαν ὀρθοδύναστε τοὺς δέμα, καὶ ἄλλοι ἦσαν οἱ βρασανισμένοι, καὶ ἄλλοι ἦσαν οἱ ἀπαρχθέντες...

Στίς 10 Ἀγούστου γένηκε ἐπίδοσις στὸ Δουροῦτι.

Ἐνωρίο μαζάκο μέ μάχες. Τῆ νύκτα ἀγγίγησαν τὰ ποικύβια καὶ συνεγέστησαν ὡς τὸ πρῶτ. Τὰ ἀκούσαμε ἀπὸ τὴν Καλλιθέα. Ποιά κοντά μας, μὰ ὄχι κ' ἔξω ἀπὸ τῆς πόλεως μας. Τὰ στίτια τῆς Καλλιθέας κείνον τὸν καιρὸ ἦτανε γεμάτα κόσμο. Εἶχαν καταλαστρεῖ ἀπ' τοὺς βομβάρδακτους τοῦ Περαεῖα. Κάθε δουμάτιο καὶ οἰκογένεια. Ἄμα τὸ καρὸ γνώστηκε οὐ ὄρα νυχτερινῆ ἀρήνησε θιοι τὰ κρεββάτια μας καὶ τρεγυρῆσαμε μέρα-ἔξω ἤτρώνας νὰ κατοικοποροῦμε ἀπὸ ποιά περυσιῆ ἔρχονται οἱ κρόφοι. Τὰ μωρὰ ἔστρεμοῦλαϊσαν καὶ τὰ γένιτσαν οἱ μανώδες τους νερό. Ἐπὼ οἱ γοιές :

— Ἐτσι ποὺ τρεγυρνάτε στὴν ὑγροσία, θ' ἀρπῆξετε καμιά ποῦντα, θὲ φτάνουν τ' ἄλλα μας βάσανα :

Οἱ πρῶτοι διαβῆτες φέροντε τὸ μῆνημα :

— Στὸ Δουροῦτι ! Μεγάλο καρὸ στὸ Δουροῦτι !

— Πῆγαν πολλοὺς :

— Καὶ πῆγαν καὶ σκοτώσαν κ' ἔκαψαν.

Μιά κοπέλιτσα καθέστηνε στὸ λαμπὸ ἐπὸς πηγადιου κ' ἔταλεκε. Ἐκανε τὴν ἀδιάφορη. Τὸ πηγάδι θέν εἶχε νερό.

Ἦσανε γαμάτο δοδα. Πῆγασε τὴν καπέλα καὶ τὴν ἔκτε-
λέσασε καὶ παρῆκε...

Ξαφηνικά βλέπω τὴν Κοῦλα τὴν Ἀγγελῆ νὰ μπαίνει μέσα στὸ στίτι μαζί μ' ἕνα νέο. Στὰ πόσωπά τους τὰ κα-
τῆλαμα εἶχε ἀκλωθεῖ μὰ ἔσπαρση ασατραμαίας. Οἱ βομ-
βάρδακτοι ποὺ κατοικοῦσαν μέσα, τοὺς κοίτῆσαν κα ἀπαγοῦ-
σαν τί νὰ ἔναι αὐτοί. Γιὰ νὰ σκορπίσω τὴν ἐντύπωση, ἔρχι-
σα νὰ τοὺς λέω ἄλλα ἀντ' ἄλλων.

— Καλῶς τους, καλῶς τους, σὰ νὰ ἦτανε κα ὁ νέος πο-
λὺ γνωστός μου. Στὰς χάσασε ! Γιατί θὲ μοῦ ἔρχεσαι ; Δέν
παντρέφτηκες ἀκόμα :

Ἡ Κοῦλα, φαίνεται, ἔτσιε μέσα τῆς κείνη τῆ στιγμῆ
ἕνα πολὺ ἔτρονο δοῦμα. — ἡ μεγάλη ἀπόγωση ἔστρεψαι
τὰ παντὸς εἶδους : σκοπιμότης, κομποφλάδισμα, σωματιο-
κότης, τὰ περῆαι στὴν ἔκρη καὶ βγαίνει γυμνῆ καὶ καθορῆ
— μὲ κοίταξε, σὲν νὰ σκεῶταν ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔχθη, καὶ
μοῦ ἔπε ἀπὸ μὲ κάποιου τόνου περιφρόνησης :

— Γιὰ παντρεῖς εἴμαστε ; ὅτερεα στὸ νέο ποὺ ἦταν
μαζί της : Μείνε σὺ ἔδω. Ἐγὼ θὰ προχωρήσω. Θὰ ἔνα-
περῶσω νὰ σὲ πάω...

Ὁ νέος μπῆκε καὶ κἀθῆκε στὴν πῆσω αὐτῆ. Οἱ συ-
κάτοιμοι βομβάρδακτοι ἀντιλήφθησαν πῶς κἀτι ἔκτακτο
σημβαίνει. Στὸ δευτερόλεπτο ἄβειασε τὸ στίτι. Ἀγριαζαν
τὰ παιδιὰ τους καὶ κἀίνωνταν στὰ γειτονικά στίτια. Ἡ
ἔσπωση πῶς οἱ θυὸ αὐτοὶ μπορεῖ νὰ ἔναι ἔκαίτες τοὺς γέμιζε
ἀνησυχία... ἀνθρώποι κα ἀνθρώποι !... Ἡ Κοῦλα πῶσω-
τε γι' αὐτούς καὶ τὰ παιδιὰ τους, ἔδινε τῆ ζωῆ της. Αὐτοὶ
τρεῖσανε στὴν ἰδέα τοῦ ἀγλόδακτου συγγενισμοῦ...

Συνέβηκα τὴν Κοῦλα στὸ δοῦμα καὶ περῆτηρα λίγο
μαζί της.

— Τὰ περὶ παντρεῖς ποὺ σοῦ εἶπα, τῆς λέω, εἶναι πα-
ραμύθια... ἐγὼ τὸ ἔκαμα γιὰ νὰ παρατάλησω αὐτές τῆς
γυναικοῦδες, γιὰ νὰ πῶ κἀτι ἄσχετο...

— Τὸ κατῆλαβα... Τὸ κατῆλαβα εἶπε... κα ἄμείσως
ἔσπερνήσασε στὴν ἔμμοινη ἰδέα της : Ἐλῶσασε πολλοὺς ἀν-
θρώπους μας στὸ Δουροῦτι... πρῆκει νὰ πῶ καὶ νὰ μάθω
τί ἔγινε... καὶ προχρόνησε πρὸς τὸ μέγος ἔσου ἑκατόν-
ταν οἱ γελοφομιβίδες κ' οἱ προβοδολισμοί.

Στὸ μεταξὺ ὁ νέος ποὺ περιῆμε μέσα ἔφυγε. Πέτασε
κῆμισση ὄρα κ' ἡ Κοῦλα ἔσπερνήσασε μὲ κάποιον ἄλλον —
Ἦσαν κ' οἱ θυὸ τους ἐτοιμοθάνατοι. Δέν ἔγω ματαῖδεῖ σὲ
ζωτανούς τέτοιους νεκρῶδες μορφές. Τοὺς εἶπα νὰ καθίσουν
νὰ συνῆλθουν. Ἀπογοῦσα πῶς ἡ γοδομάγισση, ἡ κατῆλαθη
Κοῦλα σκεῶταν ὄρθια, πῶς περῆταιοῦσε, ἔνω ἦταν περῆ-
μέτη...

--Νερό | νερό | μου 'ρε.

--Ναι | νερό | είπα κι ό άλλος.

--Πώς νά μήν έχω σκεφθεί νά σάς έχω έτοιμάσει λιγυγάλα... Κανένα ποτήρι γάλα θά 'περε νά 'χετε...

--Δέν πειράζει. Είπα ή Κούλα κ' έπαινε μέ άριστηρία τό νερό. Που είναι τό παιδί; σόν κήπο; γώπησε.

--"Όχι. Έβγαλε και νά τόν άναγαμώσεις, είπα, στήν όδó και άριθμό που έξες, στου Κρητισού, είπα...

Βγαίνοντας στό δρόμο είπαν μετξύ τους:

--Καλύτερα νά πιαστούμε ματάσο...

Πιάστηκαν ματάσο και τράβηξαν κάτω. Στάθηκαν στήν πόρτα και τούς κοίταξε και μέσα μου ή ίδια πάντα σκέψη κυριαρχούσε: «σάν τήν Κούλα νά ήμασταν όλοι...».

Αυτό ήτανε τό τελευταίο μας συναπάντημα. Δέν τήν έβγαίδια.

Μετά τό σκληρό χτύπημα στό Δουρογούτι, ή άγωνία σ' έλη τήν περιούγη κορυφώθηκε. Οι ζωητοποι χαίρονταν που είναι ζωητοποι. Δέν τό βούσκαν φυσικό. Οι άντρες, όλοι μοποούσαν, κάτω τών έξηήτρα χρονώων κάνανε φύλλα και φρεδά. Ό επικείμενος μαλάκος ήτανε τό θέμα τής ήμέρας. Κάθε βράδυ δέν λείπανε οι καλά πληροφορημένοι, άστυνομομοι, που είθαποούσαν: «άν ποροφαίνετε, φέυνετε! αύριο θά κατέβουν...» γιά νά μή μένει καφός στ' άναταραγμένα νεύρα νά ξαναάδωνουν. Κι αυτό έπαναλαμβανότανε. "Άλλοι άρ' τούς άντρες φεύγανε, κι άλλοι βαγαεστημένοι άπό τή συνεχίζόμενη ταλαιπωρία άπίλευαν: «ός γίνει ό,τι θέλει...». Πάντως στά σπύτια κυριαρχούσαν οι γυναίκες. Αύτες ψώνιλαν, έσκαβαν, φτιάγγανε τά ήλεκτριλά. "Ότι ήξερε ή μία, τό ήξερε γιά όλη τή γειτονιά. "Ήσαν σά χήρες, και τά παιδιά, σάν όρφανά. Ποτέ οι άντρες δέν άγατηρήκαν στήν Καλιθέα μέ τόση τρυφερότητα μέ τόση λαγύτεια όσο τόν Αύγουστο--Σεπτέμβρη του 44.

Στίς 28 Αύγουστου έπημέσθη πάλι Δευτέρας έμφανίστηκαν οι τορλιόδες. Πεφνοησίβανταν στους δρόμους, χτυ-

ποούσαν τίς πόρτες, έμπαιναν στά σπύτια κ' έβουνοούσαν κι όλο φώναζαν: «"Όλοι γιά τό μαλάκο! "Από δεκατέρε μέ-χει έξηήτρα στί τάδε γήπεδο, στήν τάδε όδό, πάνω κοντά στή Λεωφόρο Συγγρού. Τι φοβάστε μωρέ; ήμα φοβήστε νά βάλετε φουστάνια! "Όποιος κρυφεί και δέν πάει, θά τόν έκτελέσουμε έπί τόπου...».

"Ένας άνηρωτικός άπό τή μεριά του Χαρολόπου ήτανε άνημιτοπος. Κούτσιανε. Οι τορλιόδες νομίζανε πως πάει νά τούς ξεφύγει. Τόν σπρώχγανε. Τόν χτυποούσαν. Δέν μοποούσε νά περπατήσει. Στά καταλευταία τόν έκτελέσανε στή μέση του δρόμου κοντά στίς γραμμές του τράμ. Οι άνηρωμοι του σνοικισμοου βάλανε στό σημείο που ξεψύχρε περνούες ένα γόρω γιά νά μήν πατάει τό χόμα ό κόμοιος. "Ακούμπησαν λίγα λουλούδια. "Ασπίσανε, και φωνότανε ό τάφος του και μέσα στό τράμ άν ήσουν, και πενονούες... "Άλλος πάλι, άρ' τήν όδό Σκοπέ ψηλά πολύ, φοβήθηκε νά πάει. Κλείστηκε στί σπύτι του. Οι τορλιόδες τόν άνωκάλησαν. Αύτός τά 'χασε. "Εκάλει. Κάθιζε χύμιο. Δέν ήθελε νά πάει. "Ός νά καταπέθουν νά τόν οδηγήσουν στό γήπεδο κατόπησε ένα γάκος. "Αρ' τίς κλοιστές, άρ' τούς ύποκόμωους. Τόν χτυποούσαν στό κεφάλι. Τά αίματα τόν είχαν λούσει. "Ακολουθούσε άπό πίσω κ' ή γυναίκα του και ξεφώνιλαν μαζί κ' οι όδυ. Στό γήπεδο τόν άκονύμπησαν σέ μίαν άκρη. "Ένας Τεμινός πλησίλασε, και μαρσοτά στί έντρομα μάτια του κλήθους, τόν άποτελείσασε εκεί χύμιο που ήταν σωριασμένος. "Ήρθανε κατωδότες μέ μύσες και δίγως μύσες και δείγανε τούς έαμτες. "Άλλοι πάλι χόσανε τό νου τους άρ' τά βασανυτήρια. "Όπως ό μωφός Κόλοκοτρώης. Αύτός ήτανε όργανωμένος στήν ΕΤΟΝ. Τόν έβγαλε άρ' τίς γραμμές ένας κατωδότης και τόν μάρσανε μαζί μέ 22 άλλους μέσα στή μάτρη. "Ό Κόλοκοτρώης ήτανε άπό τού δικου του νεροσθενικός, αλλά μέσα στή μάτρη άπό τά βασανυτήρια άπόγινε. Βγήκε μωστέρελλος και φώναζε κ' έλεγε ό,τι του κατέβαινε.

Τους έκρίσανον μέσα στη μάτσα τὸν ἕνα στῆθος στὸ πρῶμα τοῦ ἔλλου, ἀποῦ πρῶτα τοὺς κατέβαλαν στὸ ἕνδρειο καὶ τοὺς βασάνισαν γιὰ νὰ ὑπεβίβουν κι ἔλλου. Μόνο ὁ Καλοθεῖς γάργαρε. Οὐκίμα εἶναι πῶς. "Ἐδοσε μὲ τοὺς ἀγκῶνες τοῦ θυὸ στοῦς Τεργιανούς ποῦ τὸν ἀνηγοῦσαν στὸ ἕνδρειο, πῆρθε τὸ ματσοτόχο καὶ ἐξαφανίστηκε μέσα στὸ σπουκασιό. "Ἦσαν καλὸς ἀδελφός. "Ὁ ἔλλος δηγητάται πῶς ματσε σ' ἕνα ἀγνωστο σπῆτι καὶ πῶς μιὰ γυιὰ τὸν ἀνέβασε καὶ τὸν ἔκλεισε μέσα στὸ ταβάνι κάτω ἀπ' τὰ κεραμίδια. "Υστερα κλείδωσε κ' ἡ ἔλλα κ' ἔφυγε καὶ δὲν ματσοῦγε στὸ σπῆτι της παρὰ σὺν πληροφορήθηκε πῶς ἀπομαρτυρήθηκαν οἱ τοσαυτοὶ. Κεῖνη τὴν ἡμέρα ἀτήγγαναν 800 γιὰ θῆρους. "Ὀλοὺς τοὺς πῆσαν ἐκτός ἀπὸ κείτους ποῦ εἶχαν Τεργιανὸς κενόστρες ἢ ἦσαν ἀξιομαρτυροὶ τοῦ ἔλληνοκοῦ στρατοῦ. Τους φόρτωσαν στὰ καμιόνα καὶ φῶγαν, ἦσαν βρόδου πιά. "Ὀλη ἡ ἡμέρα ἔδοεῦτηκε ὡς νὰ τελεόθει ἡ θαυκαταία, κ' ἦσαν οἱ ἀνηγοῦτοι καθὼς τοὺς παύσανε, ἐξαντλημένοι ἀπὸ τὴν ἀγωνία, ἀπ' τὴν ἀρθεσοτασία, τὸν ἦλο, τὴ δίψη, τὴν πείνα... Ἀποῦ τοὺς πῆσαν καμιόσο δόξιο, σταμάτησαν καὶ τοὺς ἀφῆκαν λεύτερους. Ἀβῆσαν λέγανε τέτοια θαυτή. Διαταγή δὲν ἔλαβαν, μὰ ἔλλα αὐτὰ ἦσαν προμελετημένα, ἐγνώματικά κώδικα, γιὰ νὰ μαγαλῶνουν τὴ ζωτικότητα. Νὰ ἔμπερῶν τὸν πανικό.

Ἦρσαν οἱ ἄντρες. Οἱ πόδες ἀνοῖξαν μὲ τρεμῆμενα χέλια καὶ μὲ τρεμῆμενα ἔντομακιδώθηκαν μὲ τὸν ἀνηγοῦτοὺς μέσα στὸ σπῆτι. Ἦὰ παιδιὰ κρεμάστηκαν στὸ λαυτιό τους, κ' οἱ γυναικες εἶχανε κορεῖ στὰ θυὸ κ' ἔμπαυαν κ' ἔβγαιναν κἄτι νὰ τοιμάσουν γιὰ δεῖντο... ἄλη μέσα τοὺς σπυλοῦστηκε νὰ στήσει τοσुकάκι! Νὰ ἦσανε μισοπερὶ νὰ τοὺς ματσοῦσῶν τὸ ἀδῆκατο νερό, γιὰ νὰ τοὺς γάυτιῶν ἀπὸ τῆς ἀγρῆδες. Νὰ τοὺς εἶχαν ἐξαπαλωμένους...

"... Νὰ δεῖς, Πανύγο μου, ποῦ τὰ θυὰ μας βῆσαν, ποῦ ἔμπερῶν, λέμε, κανεῖς ἔλλος λαός ποτὲ δὲν τὰ ματσοῦκῶν-

μασε, νὰ δεῖς, Πανύγο μου, πῶς οἱ παρεοῦδες μῆς χρόνια παρεοῦμενα, μισοεὶ καὶ χειρότερα νὰ τραβῆξαν...

— Ἀδῆκατο πρῶμα! ἀνανοῦσε ὁ Πανύγος, τοῦνα τὰ βῆσανε εἶνα πωροδοκίμαστα.

Ἦ θελα Μαγουτιὸ δηγητῆτα στὸ Νιῖο μας ἕνα παρσομῆθι. Τοῦ λέει πῶς ἔμα τὸ παλιόκαρε κιντῆρευε, ἔκαυε τὴν τρεῖχα καὶ γινῶτανε ἀφαντο... τὸ παρσομῆθι αὐτὸ, Πανύγο μου, τὸ φτιάξανε δίχως ἔλλο, τίποτα τυγαρημαγῆδες ψυχές σὺν τῆς δικῆς μας... νὰ πῆγῶννε γιὰ νὰ σὲ βροῦνε, νὰ ἔσαι μέσα στὸ σπῆτι καὶ νὰ ἔσαι γινῶμενος ἀέρας...

Ἦν ἔλλα βραδιά τοῦ μαλῆκου πέρασε ἀπὸ μάτσα σὲ μάτσα καινούγιου μῆγῆμα: ἕνας Τεργιανός βρέθηκε σκοταμένοσ ἐδῶ χῆμου στὸ σταθμό. Θὰ γίνων σπῆτῆρες ἀπ' δόους κἄθῶνται ἕνα γῆρω...

Οἱ ἐψηχισμένοι ἄντρες ἕναν ἀνάκατατο. Νὰ μείνω-νε; νὰ φῶγῶνε; πορφοκαῖνωμε σὲ μισή ἀρα; Κῆμε ὄνωσ ἔξερς... Μὰ ἔσαι μισοῦσαν ἔφρυναν...

Ἦν ἔκαυῆμο, ἔμπερῶματα Τρεῖτες, ἔλη ἡ παρσοχῆ τοῦ Χαγοῦτοῦ ἦταν πανηγῆμη στοὺς καιρὸς. Οἱ τοσαυτοὶ μὲ τοὺς Τεργιανούς, συνῆγεια μετὰ τὸ μαλῆκο, δόσανε φωτῆτα στὸ σπουκασιό Πῆλ. Σφαιγῆλῶν. Στους δόξιομους βῆκαμπε ἔλη μέσα νὰ κερῶνῶν φρωγογυναικαῶντες καὶ κωρδαλασῆμενα ἔντολῶντα παιδιὰ κωρδαλῶντας τοὺς μῆδῶγους τους.

"Ἐνα τέταγο σῶς ἀπῆρῶνμε διορῆα νὰ σπῆκῶστε ὁ,τι ἔλετε..."

"Ἄμα οἱ ἀνηγοῦτοι ἀπομαρτυρήθηκαν, οἱ τοσαυτοὶ μὲ τὴν ἦσοχῆα τους ματῆκαν στὰ ἀνωγῆτῆ σπῆτῆ κ' ἔπαύσαν μὲ τοὺς Τεργιανούς ὁ,τι τοὺς ἀρεῖ. Σὲ κωμῆδῆνα φῶρτωσαν τῆς μηγῆανῆς τοῦ σαπῆματος, τὰ μασοῦα, τὰ φοδῶγῆα, τοὺς κωρδῶρες. "Υστερα εἶσανε στὰ σπῆτῆα μιὰ σῶδη, πορφοῦσαν ἀπὸ μακρῶ καὶ τὰ σπῆτῆα παύσανε φωτῆ. Ἦὰ Πῆλ. Σφαιγῆα ἦσαν φωλῆς ἔκαμῆτων. Ἐταρενε ἀκωρδῶτερα νὰ πληρῶσῶν, νὰ σῆρῶν.

Οι κάτοικοι της Καλλιθέας δώδεκα κελητή τη βδομάδα — τέλη Αυγούστου άρχές Σεπτεμβρίου του 44 — τά είχανε πιά χάσει. Τά πρόσωπά τους δέν πρόφταναν νά ξεχλωμαύσουν ούτε νά ξερραμιολιάσουν τά πόδια τους και τά χέλια τους. Έλεγεσ: δέν έχει άλλο· ή δυστυχία θ' αλλάξει στέκι... και άνάνω καινούργια πάλι μηνήματα.

Μόνο ή Κούλα κ' οι φίλοι της άκολουθούσαν τή συνηθισμένη τους τακτική άνεπηρέαστοι άπό τά γεγονότα. Τήν Τετάρτη, κάπνιζαν άκόμα και μύδαξαν τά χαλάσματα, νωπά ήσαν σ' όλα τά σημεία της Καλλιθέας τά αίματα των άδικοκοιτωμένων. Οι δόμοι έξακολουθούσαν νά ναι έρημοι. Οι άνθρώποι βουβλοί και τρεμύμενοι παραφύλαγαν πίσω άπό τά κλεισμένα σίτνια, και μόνο ή Κούλα κι όγκτώ άλλα παιδιά, μαζεμένα δίπλα στά καμένα σίτνια, όδός Γεν. Κολοκορόνη σ' ένα μαγαζί, σάχητοσαν, λάβαναν μέτρα γιά τό άπό τόσα κ' έπειτα. Ποσού τελειώσαν. Τούς κίκαωσαν τσοιάδες και Γεγμανοί μέ ποσοτημένα τά δίδια. Τρία παιδιά πηήξαν άπ' τά παρόθονα και τρέχοντας, άλλόσσοντας δόδους: τρέχοντας όσπου φθάσανε στό Μοσχάτο, κατέφεραν νά γαντώσων. Τούς πέντε πού μείνανε, τούς όδηγησαν πρός τή γέφυρα εκεί πού κάτω τούς κατέβασαν στό ποτάμι, όπου και τούς εκτέλεσαν οι τσοιάδες. Κανένας τους δέ δέχτηκε νά μαρτυρήσει ό,τι τούς ήητούσαν. Τήν Κούλα, πού δέν είχε κατεβεί στό ποτάμι και πού τήν έξεβίαζαν κι αυτή νά κáμει όμολογίες.

— Έκτελέστε με! γιά νά μή ματαιοπονεíte...

Ζήτησαν όποτερα νά τήν κατέβασουν στό ποτάμι — Γεγμανοί αύτοι.

— Έδω νά μέ εκτελέστε, τούς είπα, γιά νά βλέπει ό κόσμος τά έγκλήματά σας...

Τής είπαν περπάτα, και τή χτύπησαν μόλις έκαψε ένα βήμα. Στο νεροτομείο πού τήν είδαμε τήν έπαύσιο, τό πρόσωπό της ήσανε παραμορφωμένο. Μιά σφαίρα της είχε

έξορξεί τό δεξιά μάτι ενώ τό στόμα στροβιλιμένο κι άνοιχτό, άναγωνε μέ μανία λές, τή γλώσσα...

Μόνο τό όραιο, χρωτό, ογούγό της μαλλί άπόμεινε άνωλαίοτο άπό τό θάνατο. Από τά άνογιά παρήδηγα του νεροτομείου ήπτανε άνεμος, πού μετακινούσε άπανά των ένανθό φωτιστέφανο, προσοδίνωντας στό άναπαυμένο σήμα τήν έντύπωση κάποιος ζωής.

Ό τόπος πού έγειρε ή «Ξανθούλα μας» γίνηκε ποσοσύνημα. Τό χόμα πλημμυρίζει κάθε μέρα άπό λουλούδια και στεφάνια. Πάνω έχει τοποθετηθεί μαχημάχη πλάνα όπου μέ χρυσά γράμματα άναγράφηκαν τά όνόματα και ή ήλικία — όλοι ήσαν στην πρώτη τους άνδισιη — των ήρωικών παιδιών και ή χρονολογία του χαμού τους. Σέ πινοκίδα περικεντρωμένη διαβάζει ό περαστικός ένα άπό τά πολλά τραγούδια πού γράφηκαν γιά τήν Ξανθούλα:

«Οι δήμοι σ' άγράξανε
άπ' τά χρυσά σου τά μαλλά...»

*Αθήνα Μάρτη 1945

— Και δεν έχει, λέει ή μάνα μου, μήτε δέντρο, μήτε νερό τραγέμενο, μήτε χορτάρι, είμαι ένα ξερό πηγιάδι.

Η «Χαράδρα του 'Αχιλλέου» σαν φωτεινός ποθο-
λέας άνάβει και σβίχει στη σκέψη της δασκάλας. Μέσα
της κυριαρχεί ή μαύρη εικόνα της έξοχίας, μέ τή μαρονο-
τυμένη χαράδρα.

«Πέρες, ούρανός, άνθηδιά, βασανιστές», λέει ή δα-
σκάλα στον έαυτό της...

‘Αι όλα τά παιδιά μόνο ή Δωρούλα ζωγράφισε τή
χαράδρα. Τ’ άλλα ζωγράφισαν πουλιά, σκολειά, αυτόκίνητα,
γλάστρες... Η Δωρούλα τήν έφτιαξε πολύ παραστατικά.
‘Όπως τήν είχε κάνει ή δασκάλα στον πίνακα. Βαθειά πο-
λύ. Μέ βουβά και βρόχους νά τή ζώνουν. Μόνο πώς στην
κορφή του ψηλότερου βουνού ή Δωρούλα έφτιαξε ένα σπι-
τάκι. Τοῦ βράε και στη σκεπή μιά σημάια. Η δασκάλα
τρύνηλιζει και κοιτάζει τά σχέδια τών παιδιών.

— Βλέπεεις, δασκάλα, λέει ή Δωρούλα, και δίνει εξή-
γηση. ‘Εφτιαξα ψηλά-ψηλά τό σπινάκι, που θά πάνε τόν
πατέρα μου, άμα θά τον βγάλουν απ’ τό πηγιάδι...

Η δασκάλα δεν είπε τίποτε στον έαυτό της. Καρφώ-
θηκε τό βλέμμα της στο κεφάλια του παιδιού. ‘Υστερα
τό περάτησε στο σχέδιο, στο σπινάκι, και πάλι στο κεφα-
λάκι της Δωρούλας, που ήτανε καταγεγραμμένη γιά τό σπι-
τάκι της.

— Δέ θά τό σβήσω, δασκάλα, γιά νά τό δει ή μάνα
μου νά εύχαριστηθεί...

Η δασκάλα κάρφωσε και συγκατατήθηκε.

— ‘Ηρθε, παιδιά, τούς είπε, μέ συνημαμένη φωνή μιά
αλλόφωνος κοιθένα, διαταγή, έπειδή είμαι πολύ κούνο, νά
μήν ξεγυστε στο σκολειά. Νά κλειστούτε στα σπινάκια σας!
Νά μή τρυγηνάτε καθόλου στους δούλους, όσο θά καρτάει
ή παρακαταξία... Για νά νά μήν πουνηλάσετε!

Βουνοπέτρι 1954

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ Η ΣΥΝΑ-

δέλφωση, θά τό πούν μεγαί. "Άλλοι Νηπιαγωγείο δ Πόλεμος, ή, κ' ίσως αυτό νά του ραιριάζει καλύτερα, Νηπιαγωγείο — τό Περιστερί, γιατί παντού : στους τοίχους, στον έξορα, στά τζάμα... τό μοτίβο πού κερραρχεί στη διακόσμηση είναι γραφάντες άπό λουλούδια πολύχρωμα, και περστέρια, περιστέρια πολλά, και άγροστά αγουόκια.

Έκει πηγαινουν δ Γιαννάκος 'Αβραμίδης, κι δ Γιαννάφωλος Δούγκας. Έκει άνταμώνονται μέ πλῆθος άλλα μαρά, πού, στά στίτια τους, μιλούνε τή γλώσσα τής μητέρας τους. Μόνο στό νηπιαγωγείο μιλούνε ρουμάνικα. Μά αυτό καθόλου δέν τά δυσκολεύει τά μαρά. Μέσα στό νηπιαγωγείο τά μιλάνε, όλα τους, φαράί τά ρουμάνικα.

Ο Γιαννάφωλος, Γιαννάφωλο τότε λέει δ Γιαννάκος, είναι πού τοιγκούνει στά λόγια. Μάλιστα άμα τό βάλει πείσμα, και νά τότε χρυσόσειες δέν άνοίγει τό στόμα του. Άντός δηη μέρα βλέπει, παρακολουθεί, έξερτάει τούτο και τ' άλλο... άκουματάι και τό κεφάλι στην παλάμη και

κουτάει με τό πλάϊ όπως οι γέροι, ήμα τυχαίνει κοντά σέ τραπέζι. Λές και μαζέψει άλλη τή μέρα, γιατί τή νύχτα, πού τόν πάει ο ύπνος, στό μεγάλο κρεβάτι που κοιμάται μαζί με τή μάνα του, τής τά έπάρει δια γήμα. Λέει, λέει, λέει, που δεν αποσιώνονται :

... Ο Γιαννάκος, μάνα, έκρυψε στό μικρό κινέζικη τό ένα του γάντι, μέσα στ' άνθοδοχείο, μά δεν είχε νερό, μόνο λουλούδια είχε και τόν μάλωσε ή δασκάλα... Ο Γιαννάκος με τό άσπαράκι, κείνο που κάθεται στό ίδιο θρανίο με τή Φλωράνς, κλειστήκανε μέσα στην κάμαρα κ' ύστερα ο Γιαννάκος έβγαλε τό χειρούλι και δεν μπορούσανε νά βγούνε... και κλάιγανε και χτυπούσανε τά τ'άμα, και χτυπούσανε τά πόδια τους και τους μάλωσε ή δασκάλα... Ο Γιαννάκος άγγησε νά μπει στην γραμμή. Του φώναζε ή δασκάλα και αυτός έστρεκε άκμα μπροστά στη βύση... και δεν έσκολοιόνε... και ή δασκάλα τόν έβαλε τιμωρία νά φάει στη γωνιά, μοναχός του στό τραπέζι... Ο Γιαννάκος και τό βιτριμεξάκι άλλαξαν τό παπούτσι τους, νά τούτο, κ' ήρθανε νά πάσουνε τό βιτριμεξάκι και παρά λίγο νά φύγει με τό παπούτσι του Γιαννάκου, γιατί ή δασκάλα δεν είχε δει πως φορεϊ κόκκινο παπούτσι... και τότε μάλωσε ή δασκάλα...

Οι μαριδες τους δουλειόννε δια μέρα στό εργοστάσιο. Τά βράδια, τότε ή μά, τότε ή άλλη, π'ανε και παίρνουνε τά μωρά. Άμα πάει ή μάνα του Γιαννάκου, γυρίζει στό σπίτι και κλαμάφει.

— Φρόνιμος πού Γιαννάκουλος. Τυχτικό παιδί Γιαννάκουλος, Φρόνιμος! πού φρόνιμος Γιαννάκουλος! Η Ρομιάνα νηπιαγωγός άελοποιεί όσο μπορεί τά γουμμάκια της, γνά νά τά καταλάβει κλάιτερα ή άλληνηδα γυναικα.

Άμα πηγαίνει ή μάνα του Γιαννάκου, τήν ύποδέχονται οι παιδαγωγές με γέλια και διηγούνται τά κατορθώματα του :

— Θηγίο, Γιαννάκος! Άπόλα παιδιά μεγαλύτερο θηγίο! Μά καλή καρδιά. Δίνει τό γάλα του, Δίνει τά παιχνίδια του. Άγαπάει τά παιδιά. Τά χαδεύει. Τ' άγκαλιάζει. Τά φιλά. Μά πού άταχος. Θηγίο! θηγίο Γιαννάκος!

Ο Γιαννάκος και στό σπίτι όσες άφες μεσολοβούνε ως τόν ύπνο, προλαβαίνει νά τά κλάει δια άνω-κάτω. Χαλάει τίς κήλες. Βάγει ένα καρπί στις τούτες και τό χτυπάει με τό σφυρί. Βάγει νερό στό στόμα του και καταβέχει με τό καλάμι τόν κόσμο. Στραπατσέθωνε τά βιβλία. Βγάνει και κόβει τίς εϊκόνες. Μόλις μπει σέ κανένα δουμάτιο, βλέπεις τό σύντροφο που κάθεται μέσα, νά σηκώνεται βιαστικός νά συμπιάσει τά π'άματά του. Ααβαίνει μέτρου ν' άνημετωρίσει τό «θηγίο». Άνοίγει τά συγράδια, άγράζει τό σταχυοδοχείο με τό πετυνάκι, ένα καλλιεχνικότατο γόλεντα.

— Άμα δε θά σου χρεώζεται πού, σύντροφε, θά μου τό δώσεις;

— Ναι, σύντροφε, Γιαννάκο, θά σου τό δώσω, άμα δε θά μου χρεώζεται πού.

Ο σύντροφος μπορεί ν' άνοιει και τίς εϊθρες στό γάδιο. Ο Γιαννάκος θέλει σώνει και καλά νά δει αυτόν που μιλά.

— Πές του νά βγει έξω!

— ...

— Πές του, σου λέω, νά βγει έξω...

Σιά καταρλενταία βγαίνει έξω ο Γιαννάκος και ή πόρτα κλειδώνεται άπό μέσα. Αυτό είναι τό πού σνηθησιμένο άπό τίς έξι και κει, που γυρνάει ο Γιαννάκος στό σπίτι. Οι πόρτες όλες είναι κλειδωμένες άπό μέσα.

Τό βιτριμεξάκι είχε μάνα, που σκοτιόθηκε στό δικό τους άντάρτικο κει κάτω. Έχει όμως πατέρα. Έναν άγαθό άνθρωπάκο, δάδωτο και κοντό, που έγχεται ταχτικά κάθε βράδυ με τήν πατερίτσα και παίρνει τό παιδί του. Τό άσπανά που εκάθεται στό ίδιο θρανίο με τή Φλωράνς, δεν

ἔφερνε ἀπὸ γονιούς τί ἔχει. " Ἀστροὶ ἄνθρωποι, ποῦ μι-
λοῦν γῆσιμα θομημένα, ἔρχονται, ἄλλοτε ὁ ἄντρας ἄλλοτε
ἢ γυναικα, καὶ παλονοῦν τὸ παιδί. Κι αὐτός τοὺς λέει
«πατέρας καὶ μάννα». Τὰ κανέλινα, εἶναι θυὸ, ἔχουν ἔνα
πολὺ περαιοημένο πατέρα. Καὶ τὰ ἴδια εἶναι πολὺ κολο-
τημένα. Εἶναι οἴγονα ὁ ἀληθινὸς τοὺς πατέρας, γιατί
μοῦδει καταδηγικὰ μὲ τὰ παιδιὰ καὶ τὸν φωνάζουν πα-
τέρα. Θὰ ἴναι τῆς πρεβείας ἄνθρωπος, λένε οἱ γυναικες.
" ἔχει ἀκόμα πεντέξι ἀγαθάνα, ποῦ πηγαῖνον τὰ βρόδου
καὶ τὰ λητροῦν ὄστροι ἄνθρωποι. " ἔχει καὶ πολλὰ θομημένα.

Κανέλις ἄντρας δὲν ἐμπαρνεῖται ποτέ στὸ Νηπιαγωγεῖο
νὰ ληρήσει, ἢ κάρως νὰ ἐνδιαφερθεῖ γιὰ τὸ Γυαννάκο ἢ
τὸν Γυαντάφυλλο. Συγνὰ παρουσιάζονται ληρήματα, ποῦ
πρέπει νὰ πδει ἔνας μεγάλος νὰ συνεννοηθεῖ μὲ τῆ δευθὴν-
ση. Εἶναι π.χ. νὰ πᾶνε τὰ μικρά γιὰ 15 μέρες ἔξοχή. Ὁ
Γυαντάφυλλος κι ὁ Γυαννάκος θὰ πᾶνε μαζί; Εἶναι μο-
λομημένα μὲ τὸ τάδε ἢ τάδε ἐμβόλο; Καὶ ποτε; Μιὰ
Ἑλληνίδα ἱατρός μοροφομένη, πηγαίνει τότε στὸ Νηπιαγω-
γεῖο καὶ τὰ κανονίζει. Τὰ θυὸ ἐλληνώσιμα εἶναι τὰ μόννα,
ποῦ δὲν ἔχουν ἄντρακὴ συμπαιδάσταση. Ὁ Γυαντάφυλλος
δὲν τὸ πρόσεξε αὐτό. " ἴσως καθὼς δὴη μέγα ἔχει τὸ νοῦ
τοῦ νὰ μαζέσει τίς διακολές τοῦ Γυαννάκου, γιὰ νὰ θυαῖται
τὸ βρόδου νὰ τίς πει στὴ μάνα τοῦ, νὰ μὴν τοῦ μένει κανός,
ἴσως νὰ ἴναι καὶ φῆση κλειστή. Ὁ Γυαννάκος ὅμως δὲν εἶναι
ἔτσι. Μόλις τοῦ μένει λίγος λεῖτερος κανός, τὸ μόννο ποῦ
συλλογέεται, τὸ μόννο ποῦ τοῦ κινεῖται τὸ μυαλό, εἶναι ὁ
«πατέρας» ποῦ τοῦ λέει. Ἐστρωγὸς οἱ ἐγγέλις τοῦ εἶναι
τόσο πολλές, ποῦ τὴν ἡμέρα δὲν τοῦ ἀφήνοῦν περὶθῶνα.
Μὰ τὴ νύκτα, ποῦ ἔστανόκει στὸ κρεββάτι γιὰ νὰ κοιμηθεῖ
διπλα στὴ μάνα τοῦ, τότες τὰ παλαμάτα κ' οἱ ἰοστανές
στυματῆνε ἀνωγαστικὰ. Βρίσκαι τότε τὸ μυαλό τοῦ Γυαν-
νάκου τὰ ἐλεύτερο καὶ γυρῆσι, γυρῆσει... γύρω ἀπὸ τὸν
«πατέρα» ποῦ δὲν ἔχει...

— Μάννα, δὲν μποροῦ νὰ βροῦ κανένα πατέρα;

— Πλάι τὰ ἴδια. Ἄφου σοῦ ἴγω πει τόσες φορές, πὼς ὁ
πατέρας σου ἔμεινε στὴν παρτίδα.

— Νὰ βροῦ κανένα νὰ τότε λέω πατέρα, ἔτσι στὰ
ψέματα...

— Κομήσου τώρα, κι αἰθρο θὰ κοιτάξω...

— Μὴ μοῦ λές ψέματα;

— Ἄντε κομολόσου... Δέ σοῦ λέω ψέματα.

Τὴν ἄλλη βραδιά!

— Καὶ ποῦ ἔμεινε ὁ πατέρας, μάννα, στὸ γωπό;

— Πλάι τὰ ἴδια... Κομᾶται, παιδί μου, ὁ πατέρας

σοῦ, κομᾶται στὸ Γόμμο...

— Καὶ κομᾶται μέγα - νύκτα;

— Ναι! μόνο κομήσου, γιατί αἰθρο δέ θὰ ἴχεις ἔν-
πνημό...

— Γιατί δὲν ἔμπνεαι νὰ ἴθαι μαζί μας;

— Δὲν ἔχει πούλις νὰ τὸν ἔμπνησει. Ἐσένα κάθε πρῶτὸ

ἄμα δέ σέ ἔμπνησε, ἔμπνης μοκχρός σου; Ἄντε αἰματι
καὶ κομήσου.

Τὴν ἄλλη βραδιά:

— Δὲν ἔχει πούλις νὰ τὸν ἔμπνησει, ἐπειδὴ εἶναι ὄξω
στὸ βουνό;

— Ναι.

— Μὰ ὁ Γυαντάφυλλος, μάννα, μοῦ λέει, πὼς οἱ πατε-
ρὸδες μας δὲν μποροῦν νὰ ἔμπνησον, γιατί εἶναι οσοτομῆ-
νοι...

Ἄληθεια μάννα;

— Καὶ ποῦ ἔχει ὁ Γυαντάφυλλος... Ἐσεῖς τότες
ποῦ φόνταμε ἦρασαν μωρὰ βυζαντινάνα... ἄντε, ἄντε
κομήσου.

Τὴν ἄλλη βραδιά:

— Μάννα, ὁ Γυαντάφυλλος μοῦ λέει πὼς δὲν μποροῦν
νὰ ἔμπνησον, ἐπειδὴ οἱ Ἄμερικάνοι τοὺς βάλανε ἔνα βόλι
μέσα στὴν καρδιά τους, ἀλήθεια, μάννα;

— Κάθε βρόδου, Γυαννάκο, τὰ ἴδια μὲ γωτῆς. Σοῦ
τὸ ἴνα μιὰ φορὰ πὼς θὰ ἔμπνησει... μὴ μὲ ἔσαναρωτᾶς.

115

— Κι ἄς ἔχει και τὸ βόλι ;

— Κι ἄς ἔχει και τὸ βόλι...

Τὴν ἄλλη βραδύα :

— Πότε μάνα, θά πάμε στην Ἑλλάδα, ἕνα μεγαλῶσα ;

— Ἄμα γενεῖς μεγαλῶσας και μάθεις πολλὰααα γόμφα-
μααα.

— Και τότες, μάνα, ἐσύ θά σκουνησεις τὸν πατέρα
ἢ ἐγώ ;

— Ἐγώ. Ὅπως κάνω κάθε πρῶαί και μέ σένα.

— Κ' ἐγώ, μάνα, που θά ἴμαι, μεγαλῶσας, θά τοῦ βγάλω
τὸ βόλι ἐπ' τὴν καρδιά του ; ναί, μάνα ;

— Ναί, Γιαννάκο μου, θά σέ πάγω ἐπ' τὸ χέρι και
θ' ἀνεβῶνιμα πάνω στὸ βουνό... Θά τὸν βροτήμα, που θά
γάνωκομαῖται, πάνω στην πρῶαινάαα, κάτω ἀπὸ τὴς ὄξυες.
Ἐγώ θά τὸν σκουνηξῶ, και θά τοῦ πῶ : Εἴπτα ναί θεις
πῶς μεγαλῶσε ὁ Γιαννάκος μας. Ἐκείνος θ' ἀνοίξει τὰ
μάτια του, και θά σοῦ χαμογελάσει. Καί σύ θά τοῦ βγάλεις
τὸ βόλι... Ὑστερα θά σέ πάδωμε χέρι - χέρι, ὁ πατέρας
σου ἀπὸ τὸ ἔνα χέρι, ἐγώ ἀπὸ τὸ ἄλλο και θά πάμε στὸ
σῆμα μας... Μόνο ἀντε τόσος, γλῆστε τὰ μάτια σου και
κουήσου !

— Καληνύχτα, μάνα !

— Καληνύχτα, παιδί μου.

Βουκουρέτι 1952.

ΜΙΚΡΟΙ ΘΕΑΤΑΙ
ΤΟΥ ΑΠΤΟΥΡ